

LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE 18.10.2022

Mielenterveyden keskusliitto ry

HE 181/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiasta.

Osasairauspäivärahan enimmäisajan pidentäminen

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 35) ehdotetaan osasairauspäivärahan enimmäisajan pidentämistä 120 arkipäivästä 150 arkipäivään. Parannus on kannatettava ja tarkoituksenmukainen osasairauspäivärahalla olevan henkilön kannalta. 150 päivän enimmäisajan ansiosta osa-aikaista työtä hakevat voivat todennäköisemmin työllistyä työtehtäviin, joissa työn luonnollinen ”vuodenkierto” jakautuu puolivuositaisiin kevät- ja syyskausiin. Tällaista työtä voi olla esimerkiksi opetustyö peruskoulussa.

Osasairauspäiväraha on toimiva keino palata töihin niin, että työkyky palautuu työskennellessä. Pelkkä työajan lyhentäminen ei ole useinkaan riittävä tuki työkyvyn palautumiseen, vaan henkilö tarvitsee myös muuta riittävää tukea osa-aikaisen työskentelyn aikana. Kartoitettavia asioita ovat esimerkiksi työtehtävien ja työskentelytapojen muokkaaminen sekä riittävä seuranta. Osasairauspäivärahan pidennetty enimmäisaika voi edesauttaa sekä työntekijän halukkuutta kysyä ja työnantajien tosiasiallista halukkuutta tehdä muokkauksia työskentelytapoihin.

Riittävän pitkän osa-aikaisuuden mahdollistaminen tukee kuntoutumista, varsinkin sairauksissa, joista toipuminen kestää pitkään ja joissa toipuminen on usein aalloittaista, kuten mielenterveyden häiriöissä. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa on myös tuotu esiin, mielenterveyden ongelmien kohdalla sairauspäivärahaa käytetään enimmäismäärään saakka useammin kuin muissa sairausryhmissä. Tämä kertonee osaltaan siitä, että toipuminen mielenterveyden ongelmista on pidempää taikka siitä, että työkyky ei välttämättä palaudu koskaan tai pitkään aikaan tasolle, jossa henkilö voisi tehdä kokopäivätyötä. Sellaiselle etuudelle, joka ei mahdollista osasairauspäivärahan tavoin joustavaa työskentelyä, siirtyminen osasairauspäivärahakauden jälkeen on riski heille, joille osa-aikainen työ osasairauspäivärahan mahdollistamassa laajuudessa on ollut sopiva ja pidempiaikaisesti toimiva ratkaisu, mutta edellytyksiä kokopäivätyöhön ei realistisesti ole.

Esityksen tavoitteet ja muut myönteiset vaikutukset huomioon ottaen emme sinänsä pidä ongelmallisena sitä, että heille, jotka olisivat joka tapauksessa todennäköisesti siirtymässä osasairauspäivärahakauden jälkeen osatyökyvyttömyyseläkkeelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle, osasairauspäivärahan enimmäisajan pidentäminen tarkoittaa käytännössä näiden eläkkeiden saamisen viivästymistä.

Ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaon selkiyttäminen

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettuun lakiin lisättäisiin hallituksen esityksen mukaan (s. 35) vastuunjako selkiyttävä kohta, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos henkilö on saanut työeläkekuntoutuksesta ennakkopäätöksen. Perusteluissa tuodaan myös esille, että jos työeläkelaitos on antanut ennakkopäätöksen oikeudesta työeläkekuntoutukseen, mutta hylännyt henkilön kuntoutussuunnitelman, Kansaneläkelaitoksella ei olisi ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta.

Lähtökohtaisesti vastuunjaon selkiyttäminen on kannatettavaa. On kuitenkin muistettava, että Kelan palveluvalikossa on myös sellaisia ammatillisen kuntoutuksen vaihtoehtoja, joita ei työeläkekuntoutukseen sisälly. Tämän vuoksi olisi tärkeää varmistaa, että Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitoksen vastuunjaosta huolimatta henkilö ohjautuu oikea-aikaisesti oikeanlaiseen ammatilliseen kuntoutukseen, johon tämän voimavarat tosiasiallisesti riittävät. Riskinä on, että asiakkaan oma näkemys tilanteestaan, tuen tarpeistaan ja kuntoutussuunnitelmasta ei tule parhaalla mahdollisella tavalla huomioiduksi.

Kuntoutusrahan maksaminen joustopäivinä

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 36) ehdotetaan, että kuntoutusraha voidaan maksaa täysimääräisenä tietyissä ammatillisen kuntoutuksen palveluissa silloin, jos asiakas ei osallistu Kansaneläkelaitoksen järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen viitenä päivänä viikossa johtuen sairaudesta, viasta, vammasta tai kokonaistilanteensa vuoksi. Kuntoutusraha maksettaisiin myös näiltä joustopäiviltä ja kuntoutujan tulee osallistua palveluun vähintään kolmena päivänä viikossa. Myös tämä on kannatettava parannus, joka huomioi paremmin kuntoutujien yksilölliset tilanteet sekä mahdollisesti voi vähentää tarvetta hakea muita etuuksia, kun kuntoutusraha maksetaan koko kuntoutuksen keston ajalta täysimääräisenä myös joustopäivien osalta.

Lisätietoja

Oskari Korhonen
lakimies, Mielenterveyden keskusliitto ry
oskari.korhonen@mtkl.fi

Riikka Mettälä
sosiaalityön asiantuntija, Mielenterveyden keskusliitto ry
riikka.mettala@mtkl.fi